

ҚАЛА ЭКОНОМИКАСЫН ДАМУДА ӘЛЕУМЕТТІК КАПИТАЛДЫҢ РӨЛІ

ЖИЕНБАЕВ Ұ.Б.

Жиенбаев Ұлан Бибігалыұлы – докторант, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе қ., Қазақстан.

E-mail: ulan-adil@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-4004-5345>.

Аңдатпа. Әлеуметтік капиталдың экономикадағы рөлі, әсіресе экономикалық даму мен өсуде айрықша маңызды. Экономикалық өсуді түсіндіруде дәстүрлі факторлар, мысалы, еңбек және табиғи ресурстар жеткіліксіз болуы мүмкін. Әлеуметтік капитал бұл тұрғыда экономикалық мінез-құлықтың ережелеріне сенім арқылы экономикалық жетістіктерге жетуге ықпал ететін фактор ретінде қарастырылады.

Әлеуметтік капитал – қоғамдағы сенім, ынтымақтастық және әлеуметтік байланыстардың жиынтығы ретінде қалалардың тұрақты экономикалық дамуына ықпал ететін маңызды ресурс, яғни қоғамның бірігуі, сенім және ынтымақтастық сияқты элементтер, экономикалық дамуға әсер ететін маңызды тетіктері талқыланады. Әлеуметтік капиталдың арқасында экономикалық белсенділік артып, жергілікті кәсіпкерлік пен инновациялар дамиды, тұрғындар арасында өзара көмек және қолдау қалыптасады. Қалалық ортада әлеуметтік капиталдың жоғары деңгейі тұрғындар арасындағы сенімді арттырып, қоғамдық қатысу деңгейін көтеруге, сонымен қатар, жергілікті қауымдастықтар арасында байланысты нығайтуға көмектеседі.

Әлеуметтік капиталдың қала тұрғындарының арасындағы байланыстарды жоғарлату, жергілікті қауымдастықтардың дамуына ықпал ету және экономикалық тұрақтылықты қамтамасыз ету мәселелері қаралады. Нәтижесінде қала экономикасының тиімділігін арттыру үшін әлеуметтік капиталды дамыту қажеттілігін дәлелдейді және даму стратегияларына әлеуметтік капиталды интеграциялаудың маңыздылығын көрсетеді. Экономикадағы әлеуметтік капиталдың дамуы және оны қала экономикасының даму стратегиясына интеграциялау қажеттілігі қарастырылады.

Әлеуметтік капиталдың жоғары деңгейі сыртқы инвестицияларды тартуға, экономикалық тұрақтылықты қамтамасыз етуге, сондай-ақ қаланың инфрақұрылымын жақсартуға мүмкіндік беретіні атап өтіледі. Осылайша, әлеуметтік капиталды дамыту қаланың бәсекеге қабілеттілігін арттырудың және тұрғындардың өмір сүру сапасын жақсартудың маңызды факторы ретінде қарастырылады. Әлеуметтік капитал қала экономикасын тұрақты дамытуда маңызды рөл атқарады және оны қоғамның әрбір деңгейінде қолдау арқылы ғана экономикалық тұрақтылыққа қол жеткізуге болады.

Түйін сөздер: әлеуметтік капитал, қала экономикасы, әлеуметтік байланыстар, сенім мен ынтымақтастық, қоғамдық жобалар, кәсіпкерлік, тұрақтылық.

Кіріспе. Қазіргі қоғамда қала экономикасын дамыту мәселесі маңызды және өзекті тақырыптардың бірі болып табылады. Әлемде урбанизация үдерісі қарқындап, халықтың басым бөлігі қалаларға қоныс аударып жатыр. Қала экономикасының тұрақты дамуы қала тұрғындарының әлеуметтік жағдайына, өмір сапасына және жалпы аймақтың даму деңгейіне тікелей ықпал етеді. Қала экономикасын дамытуда көптеген факторлар маңызды рөл атқарады, олардың ішінде әлеуметтік капитал ерекше орын алады.

Әлеуметтік капитал түсінігі экономика ғылымында салыстырмалы түрде жаңа ұғым болып табылады. Бірақ оның қала экономикасын дамытудағы маңыздылығы артып келеді. Әлеуметтік капиталды қоғамдағы әлеуметтік байланыстардың, сенімнің және өзара көмек жүйесінің жиынтығы ретінде қарастыруға болады. Ол қоғам мүшелері арасындағы сенім мен ынтымақтастықты күшейтіп, бірлесе жұмыс істеуге және ортақ мақсатқа қол жеткізуге ықпал етеді. Бұл өз кезегінде экономикалық қызметтің тиімділігін арттырып, қаланың экономикалық өсуіне, тұрақтылығына және оның тартымдылығын арттыруға септігін тигізеді.

Әлеуметтік капитал постмодерндік әлеуметтанушылардың зерттеу нысаны болып табылады. Тәжірибеде әлеуметтік капиталдың даму деңгейі бойынша лидерлер ретінде Жаңа Зеландияны, Швейцарияны және Швецияны атайды. Қазақстанда бұл мәселенің аса зерттелмеу себебі «әлеуметтік капитал» салыстырмалы түрде алғанда жаңа ұғым екендігімен және дамыған азаматтық қоғамның дамуымен ерекшеленетін постиндустриалистік қоғамдардың айрықша құзыреттілігі болып есептелетіндігімен де байланысты [1, 25 б].

Әлеуметтік капитал – қоғамдағы институционалдық байланыстар мен сенім деңгейін қамтитын маңызды ұғым. Бұл ұғым азаматтар арасындағы өзара сенімділікті, желілерді және қоғамның ережелеріне деген сенімді білдіреді.

Әлеуметтік капиталдың экономикадағы рөлі, әсіресе экономикалық даму мен өсуде айрықша маңызды. Экономикалық өсуді түсіндіруде дәстүрлі факторлар, мысалы, еңбек және табиғи ресурстар жеткіліксіз болуы мүмкін. Әлеуметтік капитал бұл тұрғыда экономикалық мінез-құлықтың ережелеріне сенім арқылы экономикалық жетістіктерге жетуге ықпал ететін фактор ретінде қарастырылады.

Әлеуметтік капиталға ие елдерде сенім деңгейінің арқасында инвестициялық ахуал жақсарады, бұл экономикалық өсімді ынталандырады. Жоғары сенім индексі мен табыс деңгейі арасындағы оң байланыс айқын байқалады. Бұл әлеуметтік капиталдың экономикалық өсуге оң ықпал ететіндігін дәлелдейді.

Әлеуметтік капитал әлеуметтік қатынастардың функциясы болып табылады. Сенім мен өзара қарым-қатынасқа негізделген байланыстар өндірістік қызметке ықпал етеді және әртүрлі материалдық және материалдық емес құндылықтар түрінде пайда әкелуі мүмкін. Капиталдың басқа түрлері сияқты, қоғамдық капитал да өнімді - ол болмаған кезде қол жеткізу мүмкін болмаған нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Әлеуметтік капиталдың ерекшелігі – өзара әрекеттесуші тұлғалар арасындағы байланыстардың көрінісі болып табылады [2, 91 б].

Қала экономикасын дамытуда әлеуметтік капиталдың рөлін түсіндіруде шет елдердің тәжірибесі айтарлықтай маңызды. Әлеуметтік капиталдың жоғары деңгейі қалалардағы экономикалық өсуді тұрақтандырып қана қоймай, оның сапасын арттыруға мүмкіндік береді. Мысалы, Италияның солтүстік және оңтүстік аймақтарын зерттеген Роберт Патнам әлеуметтік капиталдың экономикалық көрсеткіштерге әсерін көрсетті. Оның зерттеуіне сәйкес, Италияның солтүстігінде әлеуметтік желілер мен өзара сенім деңгейі жоғары болғандықтан, бұл аймақ экономикалық тұрғыдан дамуда оң нәтижелерге қол жеткізді. Ал әлеуметтік капиталы төмен оңтүстік Италияның даму көрсеткіштері әлдеқайда төмен болғаны анықталды.

Сол сияқты, Финляндияда да әлеуметтік капиталдың рөлі айқын байқалады. Финляндияның экономикасы тұрақты, әлеуметтік капиталдың маңызына баса назар аударылған. Бұл елде халық арасындағы өзара сенім деңгейі жоғары, нәтижесінде инновация мен кәсіпкерлік жоғары деңгейде дамыған. Халықаралық зерттеулер көрсеткендей, Финляндиядағы әлеуметтік капиталдың арқасында экономикалық тұрақтылық пен инвестициялық орта жақсарып, бұл елдің қалалары заманауи технологиялар мен білім беру саласында көш бастап келеді.

Әрбір жеке елдің деңгейінде халықтың әл-ауқатын жақсарту қажеттілігі артып, әлемдік нарықта шектеулі ресурстар үшін бәсекелестік күшейген сайын экономистердің экономикалық өсу мәселелерін зерттеуге деген қызығушылығы арта түседі.

Айта кету керек, бүгінде әлеуметтік капиталдың рөлі айтарлықтай артып келеді. Капиталдың бұл түрі жеке фирмалардың ғана емес, сонымен қатар аймақтық құрылымдардың, сондай-ақ жалпы елдің экономикалық дамуына көбірек әсер етуде.

Әлеуметтік капитал концепциясы неоклассикалық және нео-институционалдық тәсілдердің артықшылығын біріктіреді. Неоклассикалық көзқарас шеңберінде әлеуметтік капитал теориясы адами капитал теориясының одан әрі дамуы болып табылады. Әлеуметтік капиталды талдау физикалық капиталды талдауға ұқсас жүргізіледі. Бұл тәсілдің басым аспектілері инвестициялық аспектілер, сондай-ақ қарастырылатын капитал түрі бойынша табыстылық нормалары болып табылады.

Неоинституционалдық бағыт әлеуметтік капиталды адамның ұтымды мінез-құлық парадигмасында қоғамның әлеуметтік құрылымын дамыту жолдарының бірі ретінде қарастырады.

Әлеуметтік капитал қазіргі экономиканың маңызды құрамдастарының бірі болып табылады. Нарық, біз білетіндей, адамдардан тұрады және олардың арасындағы сенімді қарым-қатынастар жеке кәсіпкерлерден бастап корпорацияларға дейін экономикалық

агенттердің табысты өмір сүруінің кепілі болып табылады. Әлеуметтік капиталды жинақтау қабілеті - бұл жеке тұлға құратын желінің ерекшелігі, ол адамның қоғамның әлеуметтік құрылымына қосылуының жемісі.

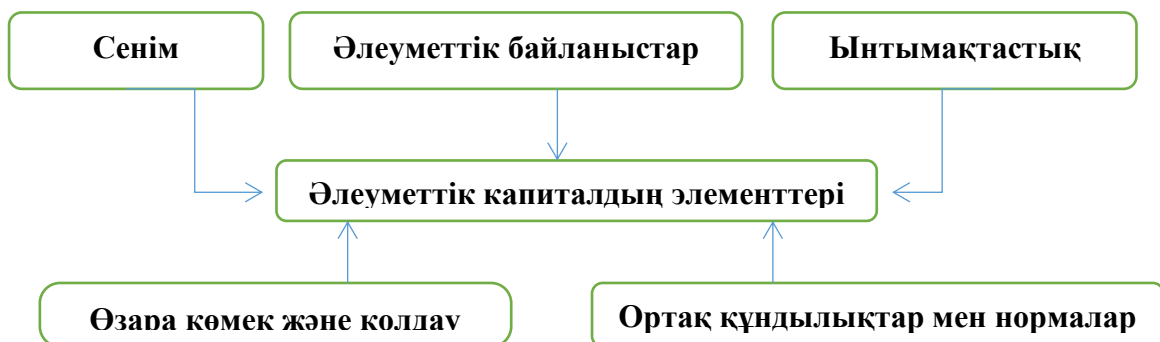
Экономикалық салада әлеуметтік капитал – бұл жергілікті экономикалық қауымдастықтар ішінде қалыптасқан, осы қауымдастықтарға жататын субъектілердің неғұрлым тиімді экономикалық белсенділігіне ықпал ететін танылған нормалардың, ережелердің, сенімдердің, түсіністік пен сенім сияқты қатынастардың жүйесі.

Экономикалардың даму деңгейі мен өсу деңгейіндегі үлкен айырмашылықтарды түсіндіру үшін тек еңбектің, капиталдың және табиғи ресурстардың дәстүрлі кірістерін қарастыру арқылы ғана нақты түрде түсіндіруге болмайды. Әлеуметтік капиталдың рөлін де ескеру қажет.

Өндірісті талдау кезінде экономика әрқашан жерді, жұмыс күшін және адам жасаған капиталды қамтыды. Физиократтар жерге ерекше көңіл бөлді. Аграрлық қоғамдарда бұл табиғи үдеріс болды. Жер классиктер үшін маңызды болып қала берді, бірақ индустрияландыру кезінде техногендік капитал, яғни машиналар, жабдықтар, ғимараттар және әртүрлі физикалық құрылымдар өндіріс пен экономикалық дамуды талдауда барған сайын басты рөлге ие болды [3, 4 б].

Қала экономикасының дамуы тек қаржылық және өндірістік ресурстарға ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік капиталға да тікелей байланысты. Әлеуметтік капитал қоғамдағы сенім, ынтымақтастық және өзара көмек деңгейін білдіреді, ол адамдар арасындағы байланыстарды күшейтіп, олардың ортақ мақсаттарға жетуге ұмтылысын арттырады.

Әлеуметтік капиталдың дамыған деңгейі жергілікті бизнесті қолдау, инновацияларды енгізу және экономикалық тұрақтылыққа ықпал етеді. Әлеуметтік капиталдың қалалық экономиканы дамытудағы орны мен оның негізгі аспектілері, сонымен қатар әлеуметтік капиталды арттыру жолы келесі сызбада талқыланады (1-сурет).

1-сурет. Әлеуметтік капиталдың негізгі элементтері

Сенім - қоғамдағы адамдар арасындағы өзара сенім деңгейі, бұл қарым-қатынастарды нығайтып, ортақ мақсаттарға жетуге мүмкіндік береді. Сенім деңгейі жоғары болған жағдайда, адамдар бір-біріне көмек көрсетіп, әртүрлі қиындықтарды бірлесе шешуге дайын болады.

Қалаларда шағын және орта кәсіпкерліктің дамуы сенім деңгейіне байланысты. Қоғамдағы сенім деңгейі жоғары болған жағдайда, кәсіпкерлер мен серіктестер арасында келісімдер жылдам әрі сенімді түрде жасалады. Олар бір-біріне сенім артып, тәуекелге барудан қорықпайды, бұл жаңа жобалардың іске асырылуына және инновациялардың енгізілуіне ықпал етеді.

Сенім деңгейі жоғары қоғамда тұрғындар арасындағы әлеуметтік байланыстар нығаяды. Олар ортақ мақсаттарға қол жеткізу үшін өз ресурстарын біріктіруге дайын болады. Мысалы, қалада инфрақұрылымды жақсарту, әлеуметтік жобаларды іске асыру немесе қоғамдық қауіпсіздік шараларын ұйымдастыру секілді бастамалар тұрғындардың өзара сеніміне сүйене отырып жүзеге асады.

Қоғамдағы сенім деңгейі қаланың қоғамдық тәртібі мен қауіпсіздігіне оң әсер етеді. Сенім жоғары болған жағдайда, тұрғындар бір-біріне қолдау көрсетіп, күрделі жағдайларды бірігіп шешуге дайын болады. Бұл қаладағы қылмыс деңгейінің төмендеуіне және жалпы қауіпсіздік жағдайының жақсаруына ықпал етеді.

Сенім деңгейі жоғары қалалар сыртқы инвесторлар үшін тартымды болып табылады. Сенімді әлеуметтік ортадағы аймақтарға сырттан келген инвесторлар өз капиталын салудан қорықпайды, себебі мұндай ортада бизнес жүргізу жеңілрек, ал тәуекел аз болады. Инвесторлардың келуі қала экономикасын дамытуға қосымша серпін береді.

Қала тұрғындарының арасындағы сенім қоғамдық ресурстарды тиімді және әділ бөлуге мүмкіндік береді. Мысалы, қалалық бюджетке қатысты шешімдерді қабылдау кезінде қоғам сенім білдірсе, бұл қаражатты тиімді пайдаланып, қоғамдық инфрақұрылымды дамытуға мүмкіндік береді.

Әлеуметтік байланыстар - қоғам мүшелері арасындағы қарым-қатынас пен байланыстар жүйесін көрсетеді. Бұл байланыстар жеке тұлғалардың бір-бірімен тығыз байланыста болуына және ортақ мақсатқа жұмыла әрекет етуге мүмкіндік береді. Әлеуметтік байланыстар іскерлік қатынастардан бастап, достық және көршілік байланыстарға дейін әртүрлі деңгейде көрінеді.

Қала тұрғындары арасындағы әлеуметтік байланыстар іскерлік қарым-қатынастардың дамуына ықпал етеді. Кәсіпкерлер, кәсіпорындар және ұйымдар арасындағы байланыстар оларды жаңа жобаларды жүзеге асыруға, бірлескен бастамаларды қолдауға және ортақ мақсаттарға жетуге ынталандырады. Мысалы, шағын және орта бизнес өкілдері әлеуметтік байланыстары арқылы өздеріне серіктестер тауып, клиенттік базаны кеңейтіп, нарықта өз орнын нығайта алады.

Қаладағы әлеуметтік байланыстар түрлі білімдер мен тәжірибелерді алмасуға жол ашады. Қоғамдағы әртүрлі мамандық иелері өз тәжірибелерімен бөлісіп, ортақ мәселелерді бірлесе шешеді. Бұл инновациялық идеялардың пайда болуына, жаңа кәсіпорындардың ашылуына және жалпы экономикалық тиімділіктің артуына ықпал етеді.

Әлеуметтік байланыстар арқылы қала тұрғындары бір-бірімен тығыз араласып, ортақ мүдделер үшін біріге әрекет етеді. Азаматтық қоғам белсенділігі қала дамуына қатысты мәселелерді шешуде маңызды рөл атқарады. Қала тұрғындары қоғамдық жобаларға қатысу арқылы қаладағы өмір сапасын жақсартуға өз үлестерін қосады, бұл өз кезегінде экономиканы дамытады [4, 45 б].

Әлеуметтік байланыстар қоғам мүшелері арасындағы өзара қолдауды күшейтеді. Қиын жағдайда адамдар бір-біріне көмек көрсетіп, бірлесе әрекет етуге дайын болады. Бұл ынтымақтастық қаланың тұрақтылығын арттырады және дағдарыс кезеңдерінде қаланы қалпына келтіру мен дамытуға көмектеседі. Әсіресе, табиғи апаттар немесе экономикалық қиындықтар кезінде тұрғындар өзара көмек арқылы экономиканың тезірек қалпына келуіне ықпал етеді.

Әлеуметтік байланыстар қоғамдағы сенімді арттырады. Қала тұрғындары арасындағы өзара сенім мен қолдау қаланың экономикалық дамуына оң ықпал етеді. Қоғамдық сенім артқан жағдайда, экономикалық шешімдер жылдам қабылданып, тиімді жүзеге асады. Мысалы, тұрғындардың өзара байланысы мықты қалаларда ортақ жобаларды қаржыландыру жеңілдейді, себебі адамдар ортақ мақсаттарға жету үшін қаражат жинауға дайын болады.

Ынтымақтастық - қоғам мүшелерінің ортақ мақсаттарға жету үшін бірігіп әрекет етуі. Ынтымақтастық жоғары болған кезде әлеуметтік капитал да артады, себебі адамдар біріге жұмыс істеп, қоғамның дамуына өз үлестерін қосады.

Қалада тұрғындардың арасындағы сенімділік деңгейі жоғары болғанда, тұрғындар бір-бірімен және жергілікті басқару органдарымен ынтымақтастықта жұмыс істей алады. Бұл тұрақты экономикалық өсуді қамтамасыз етеді, өйткені тұрғындар өзара көмектесіп, ресурстарды тиімді пайдалана алады.

Әлеуметтік капитал қалада туристік және кәсіпкерлік белсенділікті арттыруда маңызды рөл атқарады. Тұрғындардың бір-бірімен байланысы мен ынтымақтастығы кәсіпкерлікті дамытуға, жаңа жобаларды іске асыруға және туризмді тартуға көмектеседі.

Әлеуметтік капитал инновациялық идеяларды дамытуға және енгізуге ықпал етеді. Тұрғындардың арасында ынтымақтастықты орнату арқылы кәсіпкерлер мен зерттеушілер жаңа технологиялар мен өнімдерді бірге дамытуға мүмкіндік алады.

Әлеуметтік капиталды нығайту қала экономикасының экологиялық және әлеуметтік жауапкершілігін арттырады. Тұрғындар экологиялық мәселелер мен әлеуметтік проблемалар бойынша ынтымақтаса отырып, тұрақты даму мақсаттарын жүзеге асыруға ықпал етеді.

Өзара көмек және қолдау - әлеуметтік капитал адамдардың бір-біріне көмек көрсетуге дайындығын және қолдау көрсетуге бағытталған ынтасын қамтиды. Бұл элемент қоғамның дағдарыс жағдайларында бір-біріне қол ұшын созып, тығыз ынтымақтастық орнатуына ықпал етеді.

Өзара көмек, әсіресе экономикалық дағдарыс кезеңдерінде, тұрғындардың бір-біріне қолдау көрсету арқылы қиындықтарды жеңуіне мүмкіндік береді. Мысалы, шағын бизнес иелері бір-біріне кеңестер беріп, ресурстарымен бөлісе алады, бұл олардың тұрақтылығын арттырады.

Қала экономикасында қолдаудың рөлі зор. Бизнесі бастау немесе дамыту барысында адамдардың бір-біріне көмектесуі кәсіпкерліктің дамуына ықпал етеді. Бұл өз кезегінде жаңа жұмыс орындарының пайда болуына және экономиканың әртараптануына әкеледі.

Өзара көмек инновациялық экосистеманың қалыптасуына ықпал етеді. Тұрғындар мен кәсіпкерлердің арасындағы тығыз байланыстар жаңа идеяларды, өнімдерді және технологияларды дамытуға мүмкіндік береді. Бұл қала экономикасының бәсекеге қабілеттілігін арттырады.

Ортақ құндылықтар мен нормалар - қоғамдағы ортақ мәдениет, құндылықтар және моральдық нормалар адамдардың бір-біріне деген қарым-қатынасын қалыптастырады. Ортақ құндылықтар мен ережелер қоғам мүшелерінің келісімге келіп, үйлесімді әрекет етуіне мүмкіндік береді.

Қаланың тұрғындары арасында ортақ құндылықтар мен нормалардың болуы қоғамдастықтың бірлігін нығайтады. Бұл тұрғындардың өзара әрекеттесуін жеңілдетіп, экономикалық мәселелерді тиімді шешуге мүмкіндік береді. Мысалы, экологиялық жауапкершілік, әлеуметтік әділеттілік және мәдени мұраны сақтау сияқты ортақ құндылықтар тұрғындарды біріктіреді.

Ортақ құндылықтар мен нормалар қоғамда сенімділік орнатып, тұрғындардың өзара байланысын күшейтеді. Тұрғындар бір-біріне көмек көрсетуге, қауіпсіздікті қамтамасыз етуге және бірлесіп әрекет етуге дайын болады, бұл қала экономикасының тұрақтылығына әсер етеді.

Ортақ құндылықтар мен нормалар қоғамның әлеуметтік бірлігін нығайтады. Тұрғындардың арасында әлеуметтік әділеттілік, теңдік және құрмет сияқты құндылықтардың болуы әлеуметтік мәселелерді шешуге ықпал етеді. Бұл әлеуметтік тұрақтылықты арттырады және қала экономикасының тұрақты дамуына әсер етеді.

Ортақ құндылықтардың болуы саяси тұрақтылықты да қамтамасыз етеді. Тұрғындардың ортақ мүдделері мен мақсаттары болғанда, олар жергілікті басқару органдарымен тиімді қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік алады, бұл қаланың экономикалық дамуына оң әсер етеді.

Бұл элементтер бір-бірімен тығыз байланысты және қоғамдағы әлеуметтік капиталдың деңгейін анықтайды.

Әлеуметтік капиталдың қала экономикасына әсері айтарлықтай маңызды және ол бірнеше негізгі бағыттарда көрініс табады:

1. Жергілікті бизнесті қолдау;
2. Инновация мен кәсіпкерлікті дамыту;
3. Экономикалық тұрақтылық;
4. Инвестициялық климатты жақсарту;
5. Қоғамдық жобаларға қатысу және қала инфрақұрылымын жақсарту (2-сурет).

1) Жергілікті бизнесті қолдау. Әлеуметтік капиталдың арқасында жергілікті бизнес тұрақты қолдау табады. Қала тұрғындарының жергілікті тауарлар мен қызметтерге деген

сенімі жоғары болған жағдайда, олар өз аймағындағы өнімдерді сатып алуға көбірек бейім болады. Бұл экономикалық айналымды көбейтіп, жергілікті шағын және орта бизнестің дамуына ықпал етеді. Сонымен қатар, тұрғындар арасында қалыптасқан сенім бизнеске тәуекелдерді азайтуға мүмкіндік береді, өйткені тұрғындар жергілікті өндірушілерге қолдау көрсету арқылы жұмыс орындарын сақтайды және салық түсімдерін арттырады.

2-сурет. Әлеуметтік капиталдың қала экономикасына әсер етуінің бағыттары

2) Инновация мен кәсіпкерлікті дамыту. Әлеуметтік капиталдың жоғары деңгейі қалада инновациялық жобалар мен кәсіпкерлікті қолдаудың негізгі негізіне айналады. Қала тұрғындарының бір-бірімен тығыз байланысы жаңа идеялардың пайда болуына және тәжірибе алмасуға қолайлы жағдай жасайды. Мысалы, кәсіпкерлер қауымдастықтары, стартап инкубаторлары және кәсіби ұйымдар арқылы кәсіпкерлер жаңа нарықтарды игеріп, жергілікті мәселелерді шешуге бағытталған инновацияларды енгізуге мүмкіндік алады.

3) Экономикалық тұрақтылық. Қоғамдағы сенім мен ынтымақтастық деңгейі жоғары болған жағдайда, экономикалық тұрақтылыққа қол жеткізу жеңілдейді. Әлеуметтік капитал қала тұрғындары мен кәсіпкерлердің дағдарыс кезеңдерінде өзара көмек көрсетуін қамтамасыз етеді, бұл қиындықтарды бірлесіп еңсеруге мүмкіндік береді. Осылайша, қаладағы экономикалық процестер мен жұмыс орындары тұрақтылыққа ие болады, өйткені әлеуметтік қолдау жүйесі адамдардың бір-біріне көмек көрсетуін ынталандырады.

4) Инвестициялық климатты жақсарту. Әлеуметтік капиталдың жоғары деңгейі қалаға сыртқы және ішкі инвестициялар тартуға оң әсер етеді. Инвесторлар, әдетте, әлеуметтік капитал жоғары деңгейде қалыптасқан қалаларды қауіпсіз және сенімді орта ретінде қабылдайды, өйткені мұнда тұрғындар арасында ынтымақтастық, жергілікті билікке сенім және қоғамдық тәртіп бар. Бұл жағдай инвесторларға өз жобаларын жүзеге асыруға қолайлы мүмкіндік береді.

5) Қоғамдық жобаларға қатысу және қала инфрақұрылымын жақсарту. Әлеуметтік капиталдың арқасында қала тұрғындары қоғамдық жобаларға белсенді қатысады. Мысалы, тұрғындардың өз қаласының жағдайын жақсартуға деген қызығушылығы және ынтымақтастығы инфрақұрылымды дамытуға, жасыл аумақтарды кеңейтуге, көлік және қауіпсіздік мәселелерін шешуге көмек береді. Қоғамдық жобаларға белсенді қатысу тұрғындардың қала экономикасына деген жауапкершілігін арттырып, олардың экономикалық белсенділігіне әсер етеді.

Әлеуметтік капитал қала экономикасының дамуы үшін маңызды ресурс болып табылады, себебі ол тұрғындар арасындағы сенім мен ынтымақтастықты күшейтіп,

экономиканың тұрақтылығына, инновациялық дамуына және инвестициялық тартымдылығына қолдау көрсетеді. Қалалық деңгейде әлеуметтік капиталды арттыру арқылы экономикалық өсуді ынталандырып, тұрғындардың өмір сүру деңгейін жоғарылатуға және қала өмірінің сапасын жақсартуға болады. [5, 50бет]

Қаланың әлеуметтік капиталын арттыру мақсатында бірқатар шараларды жүзеге асыруға болады:

– Қоғамдық ұйымдар мен қауымдастықтарды қолдау. Әлеуметтік капиталдың дамуына ықпал ететін маңызды элементтердің бірі – қоғамдық ұйымдар мен қауымдастықтардың белсенді қызметі. Мысалы, кәсіпкерлер клубтары, жастар ұйымдары және еріктілер тобы жергілікті бизнеске қолдау көрсетуге, азаматтық белсенділікті арттыруға бағытталған шаралар ұйымдастыра алады.

– Жергілікті жобаларға инвестиция тарту. Қаланың экономикалық дамуына бағытталған жергілікті жобалар мен бағдарламаларға инвестиция тарту маңызды. Мұндай жобалар тұрғындардың қала өміріне араласуын, өз қаласына деген жауапкершілігін және оның болашағына деген сенімін арттырады.

– Тұрғындардың білім деңгейін көтеру. Әлеуметтік капиталды арттыру үшін тұрғындар арасында білім беру бағдарламаларын жүзеге асыру маңызды. Мысалы, экономикалық білім беру курстары, кәсіпкерлікке үйрету және инновациялық дағдыларды дамыту қаланың экономикалық мүмкіндіктерін кеңейтеді.

– Тұрғындар мен билік арасындағы сенімді нығайту. Қала әкімдігі мен тұрғындар арасында ашықтықты, сенімділікті және тұрақты қарым-қатынасты орнату қажет. Мұндай сенім қаланың экономикалық дамуына кедергі келтіретін мәселелерді бірлесіп шешуге мүмкіндік береді.

Қорытынды. Қаланың экономикалық дамуы үшін әлеуметтік капиталдың маңызы зор, өйткені ол тұрғындар арасындағы сенім мен ынтымақтастықты күшейтіп, экономиканың тұрақты дамуына ықпал етеді. Әлеуметтік капиталдың арқасында жергілікті бизнес қолдау табады, инновация мен кәсіпкерлік дамиды, ал қала тұрғындары арасында экономикалық дағдарыстарды еңсеруге бағытталған бірлескен шешімдер қабылданады. Әлеуметтік капиталды нығайту арқылы қала әкімшілігі мен қоғам арасындағы өзара сенімді арттырып, тұрғындардың өз қаласының болашағына деген сенімін күшейтуге болады. Қала экономикасының дамуы үшін әлеуметтік капиталды арттыруға бағытталған шаралар тұрақты дамудың негізгі компоненттерінің біріне айналуы тиіс.

Қала экономикасын дамытуда әлеуметтік капиталдың рөлі маңызды әрі көп қырлы болып табылады. Әлеуметтік капитал, яғни қоғамның бірігуі, сенім мен ынтымақтастықты нығайту, экономикалық белсенділікті арттыруға мүмкіндік береді. Бұл факторлар қала тұрғындарының бір-бірімен байланысын күшейтіп, инновациялық идеялардың пайда болуына, кәсіпкерліктің дамуына және жергілікті экономиканың тұрақтылығына әсер етеді.

Болашақта қала экономикасын дамыту үшін әлеуметтік капиталды қолдау мен дамытуға баса назар аудару қажет. Мұндай стратегия, әсіресе, экономикалық дағдарыстар мен әлеуметтік мәселелер кезеңінде, тұрақтылық пен қайта қалпына келтіру үшін маңызды болады.

Әдебиеттер тізімі

1. Абдикерова Г.О., Социальный капитал: основные концепции и стратегии. / Журнал психологии и социологии. №4 (63). 2017 – 25.
2. Гимбатов Ш.М., Роль социального капитала в экономическом развитии региона. / Вопросы структуризации экономики. № 2, 2011 – 91.
3. NJERPPE REINO: SOCIAL CAPITAL AND ECONOMIC GROWTH. Helsinki, VATT, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Government Institute for Economic Research, 1998, (C, ISSN 0788-5016, No 183). ISBN-951-561-259-4.
4. Ильясов, К., Сатылхан, Б., Қала экономикасын дамытудағы әлеуметтік капиталдың маңызы. *Экономика және кәсіпкерлік*, 12(3). 2019 - 45-52.

5. Байдыбекова С.К., Сауранбай С.Б. Роль человеческого капитала в экономическом развитии стран. *Economy: strategy and practice*. 2022;17 (2):111-125. doi: <https://doi.org/10.51176/1997-9967-2022-2-111-125>

References

1. Abdikerova G.O., Social'nyj kapital: osnovnye koncepcii i strategii. / ZHurnal psihologii i sociologii. №4 (63). 2017 – 25.
2. Gimbatov SH.M., Rol' social'nogo kapitala v ekonomicheskom razvitii regiona. / Voprosy strukturizacii ekonomiki. № 2, 2011 – 91.
3. HJERPPE REINO: SOCIAL CAPITAL AND ECONOMIC GROWTH. Helsinki, VATT, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Government Institute for Economic Research, 1998, (C, ISSN 0788-5016, No 183). ISBN-951-561-259-4.
4. İläsov, K., Satylhan, B., Qala ekonomikasyn damytudağy äleumettik kapitaldyñ mañyzy. *Ekonomika jäne käsıperlık*, 12(3). 2019 - 45-52.
5. Bajdybekova S.K., Sauranbaj S.B. Rol' chelovecheskogo kapitala v ekonomicheskom razvitii stran. *Economy: strategy and practice*. 2022; 17(2): 111-125 .doi: <https://doi.org/10.51176/1997-9967-2022-2-111-125>

РОЛЬ СОЦИАЛЬНОГО КАПИТАЛА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ГОРОДА

ЖИЕНБАЕВ У.Б.

Жиенбаев Улан Бибіталыұлы – докторант, Актюбинский региональный университет имени К.Жубанова, Актөбе, Қазақстан.
E-mail: ulan-adil@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-4004-5345>.

Аннотация. Роль социального капитала в экономике особенно важна в экономическом развитии и росте. В объяснении экономического роста могут быть недостаточны традиционные факторы, например, трудовые и природные ресурсы. Социальный капитал рассматривается как фактор, способствующий достижению экономических успехов посредством доверия к правилам экономического поведения.

Социальный капитал как совокупность доверия, сотрудничества и социальных связей в обществе обсуждается важный ресурс, способствующий устойчивому экономическому развитию городов, то есть такие элементы, как консолидация общества, доверие и сотрудничество, важные механизмы, влияющие на экономическое развитие. Благодаря социальному капиталу возрастает экономическая активность, развиваются местное предпринимательство и инновации, формируется взаимопомощь и поддержка среди населения. Высокий уровень социального капитала в городской среде способствует повышению доверия среди населения, повышению уровня общественного участия, а также укреплению связей между местными сообществами.

Будут рассмотрены вопросы повышения связей социального капитала между городским населением, содействия развитию местных сообществ и обеспечения экономической стабильности. В результате доказывает необходимость развития социального капитала для повышения эффективности экономики города и показывает важность интеграции социального капитала в стратегии развития. Предусматривается развитие социального капитала в экономике и необходимость его интеграции в стратегию развития экономики города.

Отмечается, что высокий уровень социального капитала позволит привлечь внешние инвестиции, обеспечить экономическую стабильность, а также улучшить инфраструктуру города. Таким образом, развитие социального капитала рассматривается как важный фактор повышения конкурентоспособности города и улучшения качества жизни населения. Социальный капитал играет важную роль в устойчивом развитии экономики города и достижение экономической стабильности возможно только путем его поддержки на каждом уровне общества.

Ключевые слова: социальный капитал, городская экономика, социальные связи, доверие и сотрудничество, общественные проекты, предпринимательство, устойчивость.

THE ROLE OF SOCIAL CAPITAL IN ECONOMIC DEVELOPMENT

ZHIENBAYEV U.B.

Zhienbayev Ulan Bibitaliuly – PhD student, Aktobe Regional University named after K.Zhubanov, Aktobe, Kazakhstan.

E-mail: ulan-adil@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0003-4004-5345>.

Abstract. The role of social capital in the economy is particularly important in economic development and growth. Traditional factors such as labor and natural resources may be insufficient to explain economic growth. Social capital is seen as contributing to economic success through trust in the rules of economic behavior.

Social capital as a combination of trust, cooperation and social ties in society is discussed as an important resource contributing to the sustainable economic development of cities, that is, elements such as consolidation of society, trust and cooperation, important mechanisms affecting economic development. Thanks to social capital, economic activity is increasing, local entrepreneurship and innovation are developing, mutual assistance and support among the population is being formed. A high level of social capital in an urban environment helps to increase trust among the population, increase the level of public participation, as well as strengthen ties between local communities.

The issues of increasing the links of social capital between the urban population, promoting the development of local communities and ensuring economic stability will be considered. As a result, it proves the need to develop social capital to improve the efficiency of the city's economy and shows the importance of integrating social capital into development strategies. The development of social capital in the economy and the need for its integration into the strategy for the development of the city's economy are envisaged.

It is noted that a high level of social capital will attract external investment, ensure economic stability, and improve the city's infrastructure. Thus, the development of social capital is considered as an important factor in increasing the competitiveness of the city and improving the quality of life of the population. Social capital plays an important role in the sustainable development of the city's economy and the achievement of economic stability is possible only by supporting it at every level of society.

Key words: social capital, urban economy, social connections, trust and cooperation, community projects, entrepreneurship, sustainability.